

Adam Smith prisen 2016 til Lars Tvede

Selskabet Libertas har tildelt årets Adam Smith pris til ingeniøren, derivathandleren, iværksætteren, investoren og forfatteren Lars Tvede for hans indsats igennem bøger, kronikker, debatindlæg og tv-optrædender at forsvare værdier, Libertas står for: et åbent samfund baseret på den frie tanke og den frie markedsøkonomi samt troen på hvert enkelt menneskes værdighed og integritet som absolutte værdier - og ikke mindst for hans enestående evne til at popularisere liberale ideer.

Lars Tvede er forfatter til flere bøger om økonomi og børshandel, og i 2014 udgav han den anmelderroste bog om Vestens civilisation, "Det kreative samfund". I år udkom "Gåsen med de gyldne æg" om det at være liberal.

Martin Ågerup

Libertas har valgt at uddele sin Adam Smith pris til Lars Tvede for bogen "Det Kreative Samfund". Det er et valg, som Libertas har bedt mig motivere, og det gør jeg med stor glæde, for det er et fremragende valg.

Med bogen Det kreative Samfund har Lars Tvede begået et værk, som i sin essens argumenterer liberalt men på en måde, der har fået helt nye folk i tale. Det er en sjælden og værdifuld ting for vores "bevægelse" – hvis jeg tør kalde den det.

Hør blot Politikens anmelder Kresten Schulz Jørgensen – ikke just selv kerneliberal. Han skrev: "Tvedes seneste bog er mageløst god, og man læser den med vidtåbne øjne som bulletiner fra en ven, der pludselig er dukket op fra ingenting".

Endvidere skriver han: "Tvede er liberal i den klassiske betydning af ordet, en ven af frisind og generøsitet og det i en grad, så hippie og yuppie løber sammen i ideen om national og politisk åbenhed". Og så sammenligner Schulz Jørgensen endvidere 'Det kreative samfund' med Tor Nørretranders 'Mærk verden'.

Sidstnævnte er jeg ikke enig i – og har for

at være ærlig også svært ved at se det som en rosende sammenligning. Jeg vil mene, at Lars Tvede skriver sig ind i en angelsaksisk tradition, som ikke rigtig har eksisteret i Danmark før Tvede. Man får associationer til forfattere som Thomas Sowell, Charles Murray og Matt Ridley, når man læser Det kreative Samfund.

Personer som Lars Tvede, der sætter sig for at argumentere for en liberal samfundsorden, er sjældne, og måske kunne det være på sin plads ved denne lejlighed at gøre sig nogle overvejelser om, hvorfor det forholder sig sådan.

Her er kan det være nyttigt at introducere begrebet *memer*, som det oprindeligt blev defineret – altså ikke de fotos af katte m.v., der spreder sig på de sociale medier.

Det var oprindeligt Richard Dawkins, som beskrev et *mem* – *meme* på engelsk. Et *mem* er den mindste selvreplicerende kulturenhed og blev fra starten af Dawkins beskrevet som kulturens parallel til genererne. Mens genererne er grundlaget for biologisk evolution, ses selvreplicerende *memer* som kildne til kulturel evolution.

Et gen for at elske sine børn vil medføre, at

flere børn overlever, hvis man bærer genet og derfor vil genet spredes. På samme måde kan man opfatte ideer, som "memer", der spredes sig via en vært, nemlig den person eller de personer, der er bærere af ideen. Et mem er selvfølgelig en mere spekulativ størrelse end gener. Det samme kan siges om ideen om kulturel evolution som følge af selvreplicerende memmer, men lad os holde fast i ideen og se, hvor den kan føre os hen.

Amish folket har et mem – eller en idé – om, at man ikke bør bruge moderne teknologi – bl.a. landbrugsteknologi. Det medfører et behov for manuel arbejdskraft. Amish folket løser dette problem ved at få mange børn. Disse børn opdrages med Amish folkets memmer, herunder ideen om, at man ikke må bruge teknologi.

Med andre ord ligger der indbygget i memmet en tendens til at sprede sig. Ligesom et omsorgsgen (kærlighed) for ens eget afkom også vil sprede sig i en befolkning.

Som en software virus er nogle memmer altså programmeret til at sprede sig selv. Memmet afstedkommer en bestemt adfærd hos bæreren. Denne adfærd behøver ikke nødvendigvis at være i bæreren personlige interesse, blot det medfører, at memmet spredes.

En måde memmer kan spredes på er ved at overbevise andre. Nogle memmer har det indbygget i sig en tendens til at overbevise andre, hvis man bærer memmet.

For eksempel: Hvis man tror, at dommedag er nær, og at kun de frelste vil komme i himmelen, har man en interesse i at overbevise alle dem, man holder af og en moralsk forpligtelse overfor alle andre. På den måde vil religioner med ideen om dommedag og frelse have en tendens til at sprede sig, fordi det at missionere er en pligt for de allerede overbeviste.

Memmer kan endvidere beskytte sig selv. For eksempel har Amish folket den opfattelse, at de skal forblive så isoleret som muligt fra andre mennesker. På den måde bliver værten ikke "forurennet" med andre memmer, der kan udkonkurrere "Amish memmerne".

Det er min påstand, at det er nyttigt at tænke på socialismen som ideologi udstyret med nogle memmer, der har en indbygget tendens til at sprede sig selv. Derfor kunne socialismen få

så bredt fodfæste, som den fik i løbet af nogle få årtier fra Marx' *Das Kapital*, udkom i 1867.

Socialismen siger, at alle arbejdere har fælles interesser, og at disse kun kan blive tilfredstillet ved at arbejderne forener sig. Derfor er det nødvendigt at agitere. Memets spredning ligger altså indbygget i memmet.

Klasse-memmet er endvidere med til at beskytte socialismen hos bæreren. Verden opdeles i dem og os. Hvis et andet menneske argumenterer imod socialismen skyldes det, at denne tilhører en anden klasse, hvilket a priori indebærer, at vedkommendes argumenter ikke er relevante.

Socialismen – i hvert fald den moderne socialisme – tror på politiske løsninger, altså på kollektivismen. Det ligger indbygget i kollektivismen, at man skal overbevise andre. Nok personer skal overbevises til, at man kan opnå et politisk flertal, der kan tvinge den ønskede forandring igennem. Endvidere ligger der i selve begrebet klassekamp en indbygget logik, der kræver mobilisering mod en fjende. At missionere er altså indbygget i socialismens og kollektivismens memmer.

Kapitalismen derimod bygger på frivilligt samarbejde. Den tager udgangspunkt i individet, ikke i kollektivet, endsige klasser. Det liberale mem er derfor ikke præprogrammeret til at sprede sig selv. Liberale føler sjældent et brændende behov for at sprede deres ideer. Eller de fører dem i hvert fald sjældnere ud i livet end deres modstandere. Vi liberale maler sjældent bannere og går på gaden i vrede protestdemonstrationer, vi agiterer ikke, vi slås nødigt på den politiske scene, fordi vi dybest set ikke tror på politik og på kollektive løsninger. Vi tror mere på Goethe: Lad alle feje foran egen dør, og verden vil være ren. Vi har travlt med at feje foran egen dør og påtage os vores personlige ansvar.

Spørgsmålet er, om alle folkebevægelser dybest set er kollektivistiske/socialistiske? Og om liberalismens memmer i sidste ende er dømt til at blive løbet over ende af mere aggressive kollektivistiske memmer?

Jeg er af natur optimist – ligesom Lars Tvede i øvrigt. Og jeg tror faktisk ikke, at det behøver at gå sådan. Her er nogle af de ting, der taler for, at også liberale memmer kan spredes.

For det første er liberalismen sin egen reklamesøjle. Tøjmode spredes ekstremt hurtigt, fordi selve det at gå med tøjet fungerer som en reklamesøjle. Liberalisme spredes primært ved at andre kopierer adfærden, fordi de kan se, at den virker. Det kalder vi i dag (i store træk) globalisering. Så længe stater konkurrerer med hinanden, vil der være et vist pres i retning af at vælge en samfundsindretning, der ikke er helt gak. Og det vil sige en samfundsindretning med stærke liberale træk.

Derudover er liberalismens individorientering ikke entydigt en svaghed, når det gælder om at sprede liberale memmer. En liberal tilgang til tilværelsen – at se sig selv som fri og ansvarlig, ikke som et offer for omstændighederne – er opskriften på personlig succes. Og hvem vil ikke gerne være succesfuld?

Det bringes os tilbage til Lars Tvede og det gode valg, Libertas har truffet ved at hylde ham med Adam Smith prisen. Det kreative Samfund spreder liberale ideer på nye måder og til nye samfundsgrupper. Det er væsentligt. Og Tvede er selv med sin personlige succes, sin udstråling og sit vindende væsen en fantastisk reklamesøjle for liberale ideer.

Endelig kan man håbe, at Lars Tvedes succes med at sprede liberale budskaber vil inspirere andre liberalt sindede til at kaste sig ud i lignende projekter. Som Lars Tvede påpegede ved et arrangement i CEPOS, så gør han det, fordi han kan lide det. At have succes med noget, der ovenikøbet er sjovt, er ikke det værste.

Stort tillykke til Lars med prisen, med bogen og ikke mindst med den nye bog "Gåsen med de gyldne æg", som netop er udkommet, og som jeg ser frem til at læse.

DEN SYNLIGE HÅND

Brexit betyder frihed

Fortsat fra bagsiden:

Hidtil er alle forsøg på at underkaste Europa ét politisk styre, ét mål og ét sæt af politisk-religiøse idéer endt i barbari og ufrihed. At forsøge at skabe en kunstig politisk enhed for hele Europa baseret på ét politisk mål, målet om enhed, er destruktivt for alt det, Europa har stået for historisk. I den forstand er EU selve antitesen af Europa.

Hayek og Popper advarede for godt 70 år siden mod at betræde den vej mod trældom og det lukkede samfund, hvor der er ét kollektivt mål, én mening med historien, og hvor virkeliggørelsen af det mål underkastes en central plan. Det åbne samfund forudsætter, at individer og grupper af individer kan forfølge deres egne mål i samfund, der tillader eksperimenter, kritik, "trial and error" og konkurrence.

Brexit betyder frihed, fordi det repræsenterer et opgør med det krav om enhed og enighed om ét fælles, politisk mål for hele kontinentet. Der er håb for, at det kan føre Europa tilbage på det spor, der gjorde den europæiske civilisation til den mest succesrige, den rigeste og den frieste civilisation i verdenshistorien.